

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วเป็นแนวโน้มที่แสดงให้เห็นว่า ความต้องการด้านปศุสัตว์เพื่อใช้เป็นแรงงาน และเพื่อการบริโภคมีปริมาณสูงขึ้นอย่างมากแต่ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะโค กระบือ อยู่ในลักษณะเกือบคงที่ ไม่เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามความต้องการของตลาด (กองส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์, 2532) ซึ่งในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า อาจไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและอาจเกิดการขาดแคลนแรงงานจากสัตว์ อย่างไรก็ตาม ในชนบทไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่การเลี้ยงสัตว์มากขึ้น เนื่องจากการเลี้ยงสัตว์สามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรได้ดีกว่าการปลูกพืช (อุบล, 2532) แม้ว่าเมื่อ 20 ปีก่อน การเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศยังจัดว่าล่าช้า กล่าวคือด้านอาหารยังมีคุณภาพไม่ดี ด้านพันธุ์สัตว์ยังไม่มีการพัฒนาพันธุ์ใหม่ สภาพการเลี้ยงดูยังไม่ดีพอ ประกอบกับมีโรคพยาธิรบกวน ซึ่งสภาพดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาการเลี้ยงนานขึ้น จึงสามารถส่งตลาดได้ ในปัจจุบัน การพัฒนาด้านปศุสัตว์พัฒนามากขึ้นกว่าในอดีต มีการศึกษา คัดเลือก ปรับปรุงพันธุ์ และมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรผู้เลี้ยงมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ อันเนื่องมาจากอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ อีกทั้งพื้นที่ทำการเกษตรได้ลดน้อยลง ทำให้พื้นที่สำหรับการเลี้ยงสัตว์ลดน้อยลงด้วย (กองส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์, 2532)

ปัญหาที่สำคัญที่สุดนอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ในการส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ คือ ปัญหาเรื่องการตลาดปศุสัตว์ ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิตสัตว์รายย่อยไม่มี

อำนาจในการต่อรองราคา การซื้อขายถูกกำหนดโดยผู้ซื้อ ทำให้เกษตรกรถูกกดราคาอยู่เสมอ นอกจากนี้แล้ว การซื้อขายยังเป็นลักษณะซื้อขายแบบเหมาตัวโดยการประมาณน้ำหนักด้วยสายตา ซึ่งการซื้อขายในลักษณะนี้ เกษตรกรจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เพราะพ่อค้าย่อมมีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งทำให้เกษตรกรขายสัตว์ได้ในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง (พิทักษ์และคณะ, 2527) อีกทั้งการซื้อขายในลักษณะดังกล่าวสัตว์ที่ถูกซื้อขายมักไม่ผ่านการรับรองสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ก่อให้เกิดปัญหาเรื่อง โรคระบาดสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคปากและเท้าเปื่อย และทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายสัตว์อย่างไม่ถูกระเบียบ ทำให้การควบคุมโรคกระทำได้ยากยิ่งขึ้น

หน่วยงานราชการ โดยเฉพาะกรมปศุสัตว์ จึงมีนโยบายจัดตั้งตลาดนัดโค กระบือขึ้นในทุกจังหวัด รวมทั้งจัดระบบระเบียบของตลาดนัดที่มีอยู่แล้วในจังหวัดต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งซื้อขาย โดยมีวันเวลาที่แน่นอนที่จะนำสัตว์มาพบกับผู้ซื้อโดยตรง เป็นการลดปัญหาพ่อค้าคนกลาง กระตุ้นให้เกษตรกรเลี้ยงสัตว์มากขึ้น และยังสามารถทราบความเคลื่อนไหวของราคาสัตว์ เป็นสถานที่ให้ความรู้ และให้บริการแก่เกษตรกร ทั้งยังเป็นการกระจายพันธุ์สัตว์ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วอีกด้วย ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร นอกจากนี้แล้ว ตลาดนัดยังเป็นที่พักปะของเกษตรกรในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ ทำให้เพิ่มพูนความรู้แก่เกษตรกร นอกจากนี้ กรมปศุสัตว์ ยังมีการส่งเสริมให้ตลาดนัดแต่ละแห่งมีเครื่องชั่งน้ำหนักที่ได้มาตรฐานแทนการซื้อขายแบบเหมาเป็นตัว ซึ่งทำให้การซื้อขายเป็นไปอย่างยุติธรรม

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีตลาดนัดโค กระบือ เป็นตลาดกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนโค กระบืออยู่จำนวน 3 แห่ง ใน 3 อำเภอ คือ ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด อำเภอสันป่าตอง ตลาดนัดบ้านแม่ย้อย อำเภอสันทราย และตลาดนัดบ้านต้นตู่ อำเภอสันกำแพง วัตถุประสงค์การเปิดตลาดนัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการนำสัตว์มาซื้อขายแลกเปลี่ยน

เปลี่ยน ลดการขนส่งสัตว์ไปขายยังที่ห่างไกล (พิทักษ์, 2535) สำหรับเกษตรกรวัตถุประสงค์ในการมาตลาดนัดเพื่อต้องการซื้อขาย แลกเปลี่ยนโค กระบือ เพื่อใช้เป็นแรงงานในไร่นา ซื้อไปเลี้ยง และเพื่อจำหน่ายโค กระบือ โดย โค กระบือที่ซื้อขายในตลาดนัดต้องมีการควบคุมการเคลื่อนย้ายที่ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมาย พร้อมทั้งมีการฉีดวัคซีนโค กระบือ ทุกตัวที่เข้าตลาดนัดอันเป็นการควบคุมป้องกันโรคระบาดสัตว์ทางหนึ่ง โดยการดำเนินการดังกล่าวจะดำเนินการโดยสำนักงานปศุสัตว์อำเภอในแต่ละอำเภอตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533

ดังนั้นการที่กรมปศุสัตว์มีนโยบายจัดตั้งตลาดนัด โค กระบือขึ้นและได้ส่งเสริมการจัดตั้งตลาดนัด โค กระบือ ขึ้นเท่ากับเป็นการส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์มากยิ่งขึ้น และยังช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกรในการเลี้ยงสัตว์ เช่น การช่วยลดปัญหาการเอารัดเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง การแก้ปัญหา การเคลื่อนย้ายสัตว์ที่ไม่ถูกต้องและการกระตุ้นให้ เกษตรกร เลี้ยงสัตว์มากขึ้น มีการปรับปรุงพันธุ์สัตว์เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดเป็นต้น จึงเห็นว่าบทบาทของตลาดนัด โค กระบือ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมเกษตรกรให้เลี้ยง โค กระบือ และเท่าที่ผ่านมายังไม่มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาเกี่ยวกับตลาดนัดดังกล่าว

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีจุดสนใจที่จะศึกษาว่าบทบาทของตลาดนัด โค กระบือที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ตามที่คาดหวังไว้ว่า จะช่วยให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโค กระบือ ได้รับประโยชน์มากขึ้นน้อยเพียงใด และตลาดนัดโค กระบือมีบทบาทในการเพิ่มหรือกระตุ้นให้เกษตรกรเลี้ยงสัตว์ให้มีคุณภาพและปริมาณมากขึ้นอย่างไร นอกจากนี้ ยังจะได้ทราบบทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่เป็นจริงของตลาดนัดโค กระบือว่ามีความแตกต่างกันมากขึ้นน้อยเพียงใด มีจุดใดบ้างที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ เพื่อจะได้หาแนวทางเสนอแนะ และแก้ไขกันต่อไป เพื่อประโยชน์แก่เกษตรกรที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทด้านต่าง ๆ ของตลาดนัดโค กระบือ ในทัศนะของเกษตรกรที่คาดหวังไว้
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทด้านต่าง ๆ ของตลาดนัดโค กระบือ ในทัศนะของเกษตรกรที่ได้ปฏิบัติจริง
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของตลาดนัดโค กระบือในทัศนะของเกษตรกรว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดและหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของเกษตรกร กับทัศนะของเกษตรกรที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของตลาดนัดโค กระบือ
4. เพื่อศึกษาทัศนะของปศุสัตว์อำเภอ และสัตวแพทย์อำเภอที่มีต่อตลาดนัดโค กระบือ
5. เพื่อต้องการทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของตลาดนัดโค กระบือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของตลาดนัด และเป็นแนวทางในการพัฒนาตลาดนัดโค กระบือที่จะดำเนินการเปิดในแห่งอื่น ๆต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

1. บทบาทคาดหวัง และบทบาทที่เป็นจริงของตลาดนัดโค กระบือ ในด้านการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ มีความแตกต่างกันในทัศนะของเกษตรกร

2. บทบาทที่คาดหวัง และบทบาทที่เป็นจริงของตลาดนัดโค กระบือ ในด้านเศรษฐกิจและสังคมมีความแตกต่างกันในทัศนะของเกษตรกร

3. บทบาทที่คาดหวัง และบทบาทที่เป็นจริงของตลาดนัดโค กระบือ ในด้านการตลาดมีความแตกต่างกันในทัศนะของเกษตรกร

4. อายุ รายได้ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดโค กระบือ การติดต่อกับบุคคลอื่นของเกษตรกร และการได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับทัศนะของเกษตรกรต่อบทบาทที่เป็นจริงของตลาดนัดโค กระบือ

5. อายุ รายได้ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดโค กระบือ การติดต่อกับบุคคลอื่น และการได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับทัศนะของเกษตรกรต่อบทบาทที่คาดหวังของตลาดนัดโค กระบือ

ขอบเขตของการวิจัย

ก. ขอบเขตพื้นที่และประชากรที่ศึกษาวิจัย

เป็นการวิจัยสนามในเขตพื้นที่ 3 อำเภอได้แก่ อำเภอสันทราย สันป่าตอง และสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ ที่เคยไปตลาดนัดโค-กระบือ จำนวน 200 คน และปศุสัตว์อำเภอ และสัตวแพทย์อำเภอของทั้ง 3 อำเภอ จำนวน 7 คน

ข. ขอบเขตด้านตัวแปรที่จะนำมาศึกษาวิจัย

ตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้มาจากการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมี 2 ประเภทดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร

1.1 อายุ

1.2 ประสบการณ์ในตลาดนัดโค กระบือ

1.3 รายได้จากการเลี้ยงโค กระบือ

1.4 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดโค กระบือ

1.5 การติดต่อกับบุคคลอื่น

1.6 การได้รับข่าวสาร

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือบทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่เป็นจริงของตลาดนัดโค กระบือในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์

ในด้าน

2.1 บทบาทด้านการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์

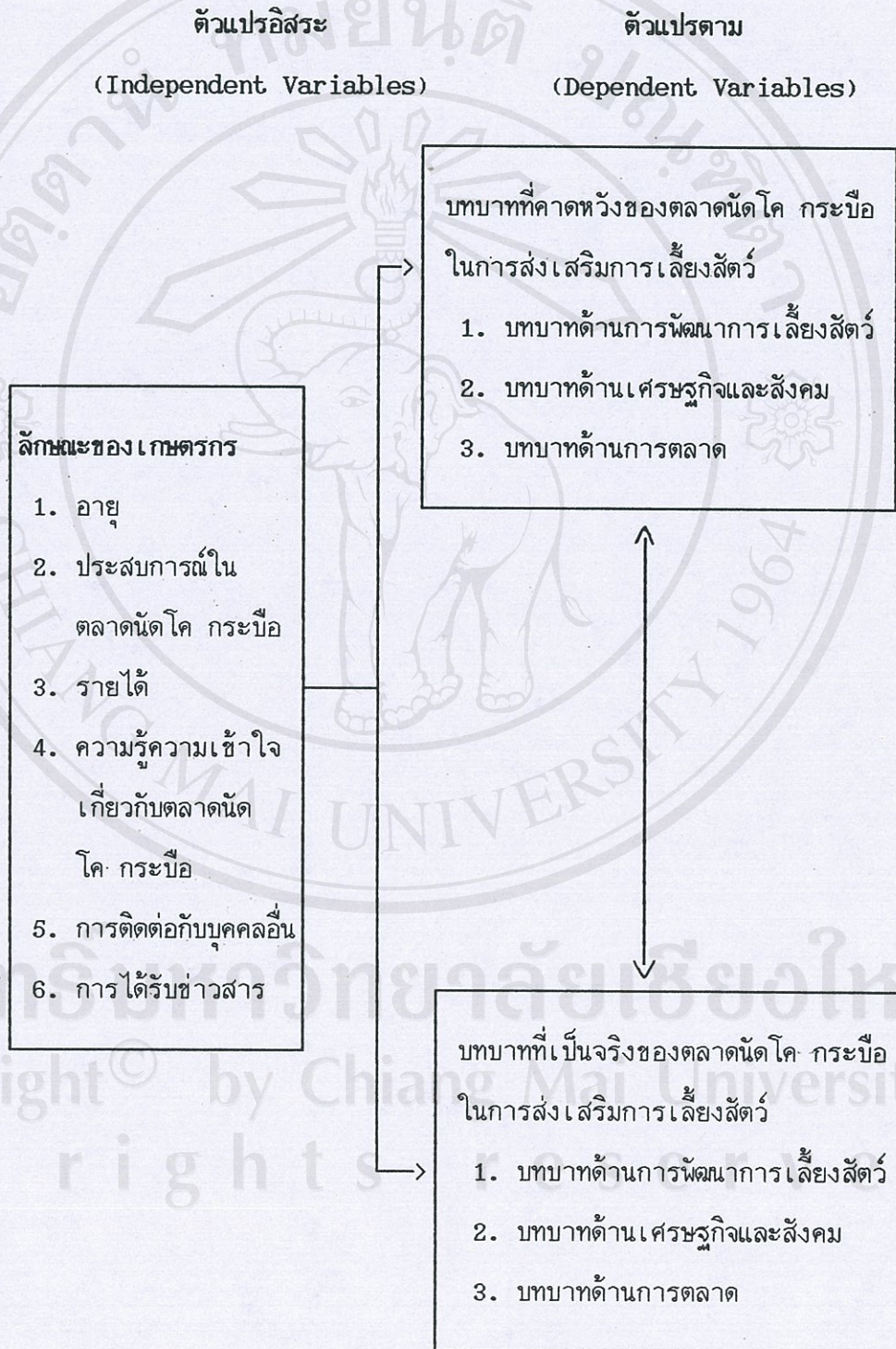
2.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.3 บทบาทด้านการตลาด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยสามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ดังนี้

แผนภูมิ 1 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. "บทบาท" หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำต่าง ๆ ตามลัทธิ หน้าที่ และสถานภาพของตลาดนัดโค กระบือในขอบเขตที่กำหนดไว้ของกรมปศุสัตว์ปี 2532
2. "บทบาทที่เป็นจริง" หมายถึง บทบาทที่ดำเนินงานจริงหรือได้ปฏิบัติอยู่จริงของตลาดนัดโค กระบือในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์
3. "บทบาทที่คาดหวัง" หมายถึง บทบาทของตลาดนัดโค กระบือ ในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ตามความคาดหวังของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์
4. "ตลาดนัดโค กระบือ" หมายถึง สถานที่ที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ คนกลาง และผู้ขายมาพบกัน ณ สถานที่ วัน เวลาที่แน่นอนเพื่อซื้อขาย แลกเปลี่ยนสัตว์หรือสินค้าชนิดอื่น 3 ตลาด คือตลาดนัดทุ่งฟ้าบด ตลาดนัดบ้านแม่ย้อย และตลาดนัดบ้านต้นตู่
5. "ทัศนะ" หมายถึง ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ที่มีบทบาทของตลาดนัดโค กระบือในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์
6. "เกษตรกร" หมายถึง ผู้เลี้ยงโค กระบือ และเป็นผู้ที่เคยไปตลาดนัดโค กระบือเท่านั้น
7. "บทบาทในการพัฒนาเลี้ยงสัตว์" หมายถึง บทบาทของตลาดนัดโค กระบือ ในด้านการปรับปรุงพันธุ์สัตว์และกระจายพันธุ์ที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว รวมถึงการป้องกันควบคุมโรคระบาดสัตว์ เป็นแหล่งความรู้ของเกษตรกรในการเลี้ยงสัตว์จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์
8. "บทบาทในด้านเศรษฐกิจและสังคม" หมายถึง บทบาทของตลาดนัดโค กระบือในด้านเป็นสถานที่ที่พบปะของเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์เป็นแหล่งบริการของรัฐในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนซื้อขายแรงงาน สัตว์และเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร
9. "บทบาทในด้านการตลาด" หมายถึง บทบาทตลาดนัดโค กระบือในการเป็นแหล่งซื้อขายที่แน่นอน สร้างความยุติธรรมในการซื้อขายโค กระบือ และช่วยพัฒนาตลาดกลางในท้องถิ่นด้วย

10. "อายุ" หมายถึง อายุเต็มของเกษตรกรในปีที่สำรวจ
11. "ระดับการศึกษา" หมายถึง ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดของเกษตรกรที่ได้รับในระบบการศึกษา
12. "ประสบการณ์ในตลาดนัดโค กระบือ" หมายถึง จำนวนปีที่เกษตรกรได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับตลาดนัดทั้งเกี่ยวข้องในด้านการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสัตว์ รวมทั้งพบปะกับเกษตรกรผู้อื่นในตลาดนัด
13. "รายได้" หมายถึง รายได้จากการเล่น โคน กระบือในรอบปีที่ผ่านมา คือ ตั้งแต่ มกราคม 2536 ถึง ธันวาคม 2536
14. "ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัด" หมายถึง การที่เกษตรกรผู้เลี้ยง โคน กระบือ และเป็นผู้ที่เคยไปตลาดนัดมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดนัดโค กระบือในอำเภอที่เกษตรกรอาศัยอยู่ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการจัดตั้งตลาดนัด จุดประสงค์ของการตั้งตลาดนัด การบริการของรัฐที่มีอยู่ในตลาดนัด ถึงระบบ ระเบียบ และการบริการต่าง ๆ ในตลาดนัด เป็นต้น
15. "การติดต่อกับบุคคลอื่น" หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบปะ พูดคุย และแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลอื่น ซึ่งหมายรวมถึง เกษตรกรด้วยกันเอง และเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และที่เกี่ยวข้องกับตลาดนัด โคน กระบือ
16. "การได้รับข่าวสาร" หมายถึง การที่เกษตรกรได้รับข่าวสารด้านการเกษตร และข่าวสารที่เกี่ยวกับตลาดนัดโค กระบือ จากหนังสือพิมพ์ วารสารทางการเกษตร วิทยุ โทรทัศน์ และอื่น ๆ